

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juli 1942 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl., m. m.

Genom en den 15 maj 1942 dagtecknad proposition, nr 295, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Förordning

angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. skall erhålla följande ändrade lydelse.

3 §.

Den skadades årliga arbetsförtjänst skall, med iakttagande i övrigt av bestämmelserna i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, bestämmas med skäligt hänsynstagande till avlöningen under året närmast före olycksfallet för en arbetare med samma arbetsförmåga som den skadade i det yrke han hade vid tiden för intagandet å anstalten eller häktet eller påbörjandet av förelagt arbete eller, om han då icke hade något yrke, till avlöningen under sagda år för en med honom jämförlig arbetare i den ort, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet eller huvudsakligen uppehållit sig. I fråga om yrkessjukdom skall året räknas tillbaka från dagen för sjukdomens yppande.

Befinnes den årliga arbetsförtjänsten överstiga ettusensjuhundrasextiofyra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Förordning

angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 24 mars 1938 om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl. skall erhålla följande ändrade lydelse.

3 §.

Den skadades årliga arbetsförtjänst skall, med iakttagande i övrigt av bestämmelserna i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, bestämmas med skäligt hänsynstagande till avlöningen under året närmast före olycksfallet för en arbetare med samma arbetsförmåga som den skadade i det yrke han hade vid tiden för frihetens förlust eller, om han då icke hade något yrke, till avlöningen under sagda år för en med honom jämförlig arbetare i den ort, där han senast arbetat eller haft sin verksamhet eller huvudsakligen uppehållit sig. I fråga om yrkessjukdom skall året räknas tillbaka från dagen för sjukdomens yppande.

Befinnes den årliga arbetsförtjänsten överstiga ettusensjuhundrasextiofyra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt två förordningar den 24 mars 1938 (nr 102 och 103) skall av allmänna medel ersättning utgivas, där någon, som är intagen å tvångsarbetsanstalt eller kronohäkte för ådömt tvångsarbete eller å allmän uppfostringsanstalt eller å allmän eller statsunderstödd enskild alkoholistanstalt, eller som å fattigvårdsanstalt eller annat arbetsställe fullgör honom jämlikt 71 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen anvisat arbete, eller som undergår frihetsstraff eller är intagen i säkerhetsanstalt eller hålles häktad, under vistelsen å anstalten, häktet eller arbetsstället skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

I avseende å ersättning enligt förordningarna skola, där ej annat följer av särskilda föreskrifter i desamma, bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete och i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Båda förordningarna innehålla i 3 § det stadgandet, att vid bestämmandet enligt 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete av årlig arbetsförtjänst,

där denna befinnes överstiga 1,764 kronor, det överskjutande beloppet icke skall tagas i beräkning.

Enligt 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete utgör den årliga arbetsförtjänst, som skall läggas till grund för ersättningar enligt lagen, hela den avlöning, som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöning för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadades vid olycksfallet eller, där avlöningen för arbete inom den skadades yrke under sådan tid måste antagas hava varit väsentligt högre, med hänsyn härtill eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lag samma gäller, där den skadade under någon tid av året, på grund av tillfälligt övertidsarbete eller annat särskilt förhållande, åtnjutit väsentligt högre avlöning, eller, på grund av sjukdom eller annan oförvårdad anledning, åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete, i vilket olycksfallet inträffat.

De nu föreslagna författningsändringarna hava föranletts av en framställning till Kungl. Maj:t av *riksförsäkringsanstalten*. Anstalten har därvid anfört bland annat:

Föreskrifterna i 9 § olycksfallsförsäkringslagen angående arbetsförtjänstens beräkning — närmast anslutande sig till den skadades avlöningsförhållanden och arbetsmöjligheter året före olycksfallet — äro anpassade efter omständigheterna på den allmänna arbetsmarknaden och icke efter de särskilda förhållanden, som avses i de nu ifrågavarande förordningarna. En följd härav är, att anstalten vid tillämpningen funnit sig nödsakad att i hög grad begagna sig av skälighetsprövning av den art, som omförmäles i 9 §. Härvid har riksförsäkringsanstalten låtit sig vägledas av de synpunkter angående beräkandet av arbetsförtjänsten, som anstalten framfört i sitt förslag till 1938 års förordningar. Med stöd av dessa synpunkter har riksförsäkringsanstalten ansett bl. a., att arbetsförtjänsten för en fullt arbetsför person över 18 år som regel icke bör beräknas till lägre belopp än 1,200 kronor, även om det visat sig, att den skadade eller sjuke icke utnyttjat sin arbetsförmåga och att hans verkliga arbetsinkomst till följd därav understigit detta belopp. Riksförsäkringsanstalten anser starka sociala skäl tala för denna sin uppfattning.

Sedan en f. d. tvångsarbetare hos Kungl. Maj:t ansökt om förhöjning av viss honom före tillkomsten av förordningarna tillerkänd, på grundval av en årlig arbetsförtjänst om 450 kronor beräknad livränta, har riksförsäkringsanstalten tillstyrkt och försäkringsrådet avstyrkt, att livräntan med stöd av den på skälighetsprövningen grundade praxis, som kommit till tillämpning i riksförsäkringsanstalten efter förordningarnas tillkomst, borde beräknas på grundval av en årlig arbetsförtjänst av 1,200 kronor.

Med anledning härav och då försäkringsrådets ståndpunkt torde innebära ett principiellt avståndstagande från riksförsäkringsanstaltens ifrågavarande praxis, får anstalten härmed till Kungl. Maj:ts övervägande framföra ett förslag om intagande av sådana föreskrifter angående årliga arbetsförtjänstens beräkning i förordningarna ifråga, att sådan skälighetsprövning, som anstalten tillämpat, må kunna godtagas.

Över riksförsäkringsanstaltens förslag hava yttranden avgivits av försäkringsrådet, socialstyrelsen, fångvårdsstyrelsen och statskontoret. *Fångvårdsstyrelsen* och *socialstyrelsen* hava tillstyrkt förslaget medan *statskontoret* och *försäkringsrådet* avstyrkt detsamma. Närmare redogörelse för innehållet i yttrandena lämnas å sid. 8—10 i propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i ärendet anfört: »Beträffande sådana personer, å vilka förordningarna av den 24 mars 1938 äro tillämpliga, möter i en helt annan utsträckning än vad som eljest är fallet svårigheter att finna ett tillfredsställande underlag för beräkning av den årliga arbetsförtjänst, som skall ligga till grund för storleken av förmånerna enligt förordningarna. Enligt förordningarna skall, med viss modifikation, bestämmelserna i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete tillämpas vid uppskattningen av den årliga arbetsförtjänsten. På sätt framgår av riksförsäkringsanstaltens framställning i ärendet hava anstalten och försäkringsrådet intagit olika ståndpunkter beträffande beräkning av arbetsförtjänst i ifrågavarande fall. Då den av riksförsäkringsanstalten hävdade uppfattningen av sociala skäl bör godtagas, synes det önskvärt att genom ändring av förordningarnas bestämmelser undanröja de hinder för den av anstalten förordade tillämpningen av föreskrifterna, som till äventyrs kunna anses föreligga genom bestämmelsernas utformning.

Med hänsyn till det sålunda anförda föreslår jag ändring av 3 § i båda förordningarna. Paragraferna synas mig kunna avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med riksförsäkringsanstaltens förslag. I likhet med anstalten anser jag, att någon minimigräns för uppskattad årlig arbetsförtjänst icke bör utsättas i lagtexten. Någon ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete anser jag icke erforderlig i förevarande sammanhang.»

Utskottet.

Genom den föreliggande propositionen har — i huvudsaklig överensstämmelse med en framställning från riksförsäkringsanstalten — föreslagits bland annat, att vid bestämmande av olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare och fångar samt vissa med dem enligt 1938 års förordningar i ämnet likställda personer skall, om den ersättningsberättigade tidigare saknat yrke, arbetsförtjänsten för en jämförlig arbetare å den skadades senaste uppehållsort läggas till grund för beräkningen av ersättningens storlek.

Mot detta förslag hava framförts vissa betänkligheter. Sålunda har från försäkringsrådets sida anförts bland annat, att den föreslagna regeln kunde vinna sådan tillämpning att ifrågavarande ersättningstagare i många fall erhöle högre ersättning än enligt olycksfallsförsäkringslagen. Försäkringsrådet har även framhållit, att det ej förefölle fullt klart vad som avsåges med uttrycket

jämförlig arbetare. Såvitt försäkringsrådet kunnat finna syntes riks-försäkringsanstalten därmed hava åsyftat endast den skadades fysiska förutsättningar för att kunna arbeta och icke hans arbetsvillighet.

Enligt utskottets mening bör — såsom ock några av de hörda myndigheterna antytt — storleken av ersättning varom här är fråga bestämmas med utgångspunkt från det men den skadade kan få av olycksfallet eller yrkes-sjukdomen vid sin försörjning efter frigivningen. I anledning härav är det av vikt, att vid den prövning, som skall äga rum, skälig hänsyn tages ej endast till den skadades fysiska förutsättningar för arbete utan även till hans arbetsvillighet och egenskaper i övrigt, vilka kunna vara av betydelse för bedömande av hans möjligheter till inkomst av förvärvsarbete efter det han återfått friheten. Utformningen av det föreslagna stadgandet synes icke lägga hinder i vägen för en dylik allsidig prövning av förhållandena i det särskilda fallet. Med hänsyn härtill finner utskottet sig kunna godtaga förslaget i denna del.

I övrigt har detsamma ej givit anledning till erinran från utskottets sida. Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 7 juli 1942.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, Forslund, Wistrand, Olof Carlsson, Strand* och *Holstenson*.*

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Hage*, fröken *Andersson*, herr *Holm*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund och *Jansson* i Hällefors.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.